

CHUYỂN ĐỔI SỐ VÀ HIỆN ĐẠI HÓA TOÀN DIỆN NGÀNH TÀI CHÍNH

NGUYỄN VIỆT HÀ

Năm 2024, ngành Tài chính đã triển khai có hiệu quả các nhiệm vụ, giải pháp hướng tới hiện đại hóa toàn diện ngành Tài chính, tiến đến kỷ nguyên tài chính số, hình thành hệ sinh thái tài chính phong phú, hiện đại trên mọi lĩnh vực và đã đạt được nhiều kết quả quan trọng. Trong thời gian tới, việc tái thiết kế quy trình nghiệp vụ thành công đối với tất cả các lĩnh vực thuộc Bộ Tài chính sẽ tạo tiền đề quan trọng trong việc ứng dụng chuyển đổi số trong từng hoạt động nghiệp vụ, hướng đến việc đưa toàn bộ mọi hoạt động của Bộ Tài chính lên môi trường số đến năm 2030.

Từ khóa: Ngành Tài chính, hệ sinh thái tài chính, công nghệ thông tin

DIGITAL TRANSFORMATION AND COMPREHENSIVE MODERNIZATION OF THE FINANCE SECTOR

Nguyen Viet Ha

In 2024, the finance industry has strived to effectively implement tasks and solutions towards comprehensive modernization of the finance industry, moving towards the digital finance era, forming a diverse and modern financial ecosystem in all areas, in which major results have been achieved.

Keywords: Finance industry, financial ecosystem, information technology

Ngày nhận bài: 18/12/2024

Ngày hoàn thiện biên tập: 26/12/2024

Ngày duyệt đăng: 30/12/2024

Dẫn đầu về chỉ số xếp hạng ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số

Trong giai đoạn vừa qua, ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) là yếu tố quan trọng giúp ngành Tài chính có những bước phát triển nhanh và vững chắc, thực hiện tốt nhiệm vụ chính trị của Ngành, huy động và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực tài chính cho phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Với những kết quả đạt được, năm 2018, Bộ Tài chính là cơ quan đầu tiên trong khối cơ quan thuộc Chính phủ Việt Nam và là 1 trong 31 cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp xuất sắc từ các quốc gia và nền kinh tế thành viên được Tổ chức Công nghiệp Điện toán châu Á - châu Đại Dương (ASOCIO) bình chọn trao giải thưởng quốc tế “ASOCIO Outstanding User Organization 2018” đối với hạng mục tổ chức ứng

dụng CNTT xuất sắc khu vực châu Á, châu Đại Dương tại Tokyo, Nhật Bản; 3 năm liên tiếp (2017, 2018, 2019) Bộ Tài chính dẫn đầu bảng xếp hạng kết quả về đánh giá mức độ ứng dụng CNTT và phát triển Chính phủ điện tử của các bộ, cơ quan ngang bộ. Bên cạnh đó, 8 năm liên tiếp (từ năm 2013 đến năm 2020) dẫn đầu trong bảng xếp hạng mức độ sẵn sàng cho phát triển và ứng dụng CNTT (Vietnam ICT index) khối các bộ, cơ quan ngang bộ.

Bộ Tài chính cũng xếp thứ nhất về mức độ chuyển đổi số cấp bộ, cấp tỉnh năm 2020, 2021. Việc xác định chỉ số đánh giá chuyển đổi số - DTI cấp bộ, tỉnh và quốc gia là nhằm theo dõi, đánh giá một cách thực chất và công bằng kết quả chuyển đổi số hằng năm của các bộ, ngành, địa phương và quốc gia cùng các chiến lược phát triển Chính phủ điện tử hướng tới Chính phủ số, kinh tế số và xã hội số. Năm 2022 Bộ Tài chính đứng thứ 2 về chỉ số chuyển đổi số - DTI, đồng thời là một trong 03 bộ, ngành được Chính phủ đánh giá cao.

Bước tiến lớn trong chuyển đổi số, hiện đại hóa ngành Tài chính

Để thực hiện yêu cầu hiện đại hóa toàn diện ngành Tài chính, tại kế hoạch chuyển đổi số của Bộ Tài chính đến năm 2025, định hướng đến năm 2030, Bộ Tài chính đã đặt ra một số mục tiêu quan trọng, trong đó tập trung chính vào một số nhóm mục tiêu quan trọng. Cụ thể:

Thứ nhất, cung cấp các dịch vụ tài chính số chất lượng phục vụ xã hội.

Để thực hiện mục tiêu này, Bộ Tài chính đã tập trung triển khai nhiều giải pháp quan trọng, đặc biệt là

việc cung cấp và đẩy mạnh dịch vụ công trực tuyến (DVCTT) lên mức toàn trình. Tính đến ngày 03/12/2024, tổng số thủ tục hành chính của Bộ Tài chính là 746 trong đó đã triển khai 347 DVCTT toàn trình, 108 DVCTT một phần, 291 dịch vụ cung cấp thông tin cho tổ chức cá nhân. Ngoài ra, Bộ Tài chính đã tích hợp 284 DVCTT lên Cổng DVCQG. Trong đó, hầu hết các DVCTT của Bộ Tài chính đã được thiết kế lại nhằm tối ưu hóa trải nghiệm người dùng, khi sử dụng được điền sẵn tối đa thông tin, dữ liệu mà người dùng đã cung cấp trước đó theo thỏa thuận hoặc được thu thập, chia sẻ phù hợp với tiêu chuẩn chất lượng.

Thứ hai, vận hành tối ưu các hoạt động của Bộ Tài chính.

Mục tiêu này của Bộ Tài chính được thực hiện trên 02 nhóm hoạt động chính:

Một là, các hoạt động nghiệp vụ cốt lõi: Bộ Tài chính đã tập trung triển khai nhiều hệ thống lớn mang tính toàn quốc, đặc biệt là trong 05 lĩnh vực chính gồm Tài chính – Ngân sách, Thuế, Hải quan, Kho bạc, Chứng khoán.

Trong công tác quản lý tài chính chung, Bộ Tài chính đã triển khai và xây dựng thành công cơ sở dữ liệu quốc gia về tài chính (giai đoạn 1) với mục tiêu thu thập các Cơ sở dữ liệu chuyên ngành khác của ngành Tài chính như Ngân sách, Kho bạc, Thuế, Hải quan, Chứng khoán, Giá, Tài sản công, Nợ công, Bảo hiểm... nhằm hình thành kho dữ liệu dùng chung toàn Ngành, cung cấp các chỉ tiêu kinh tế - xã hội theo thời gian thực phục vụ cho công tác chỉ đạo, điều hành của lãnh đạo Bộ Tài chính được toàn diện trên mọi lĩnh vực, đồng thời phục vụ tối đa nhu cầu khai thác số liệu cho toàn bộ cán bộ trong ngành Tài chính để đáp ứng yêu cầu công việc.

Trong công tác quản lý ngân sách và kho bạc, Bộ Tài chính đang tiếp tục triển khai có hiệu quả mục tiêu 03 không: “Không tiền mặt, không khách hàng giao dịch trực tiếp, không chứng từ giấy”. Về mục tiêu không tiền mặt, Bộ Tài chính đã giảm chi bằng tiền mặt, tỷ lệ thanh toán tiền mặt giảm mạnh. Số thu ngân sách nhà nước bằng tiền mặt chỉ còn chiếm khoảng 0,069% so với tổng thu ngân sách nhà nước. Về mục tiêu không giao dịch trực tiếp, Bộ Tài chính đã điện tử hóa 100% công tác thu ngân sách nhà nước thông qua việc mở rộng phối hợp thu với các ngân hàng thương mại, tận dụng mạng lưới của ngân hàng thương mại để cung cấp dịch vụ thu nộp ngân sách nhà nước qua kênh điện tử 24/7, trong đó đã phối hợp thu với 19 hệ thống ngân hàng (bao

gồm Ngân hàng Nhà nước và ngân hàng thương mại). Trong lĩnh vực chi, Bộ Tài chính đã cung cấp 100% thủ tục hành chính (liên quan đến một số lĩnh vực như kiểm soát chi ngân sách nhà nước, hoàn thu...) thông qua DVCTT toàn trình và tích hợp trên Cổng Dịch vụ công Quốc gia. Trong 06 tháng đầu năm 2024, tổng số đơn vị sử dụng ngân sách nhà nước tham gia sử dụng DVCTT toàn trình của liên quan đến lĩnh vực kho bạc của Bộ Tài chính là trên 98.000 đơn vị. Trong đó, một số kết quả triển khai nổi bật như số lượng hồ sơ kiểm soát chi, chứng từ thanh toán là 25,3 triệu hồ sơ; số lượng chứng từ thanh toán được xử lý qua hệ thống DVCTT là 32,1 triệu chứng từ; tỷ lệ chứng từ chi ngân sách nhà nước qua DVCTT là 99,6%; số lượng chứng từ thu ngân sách nhà nước là 29,8 triệu hồ sơ. Về mục tiêu không chứng từ giấy, Bộ Tài chính đã thực hiện điện tử hóa các hệ thống thông tin, do vậy hầu hết các giao dịch trong lĩnh vực kho bạc của Bộ Tài chính không cần chứng từ giấy mà thực hiện trực tiếp trên các hệ thống thông tin.

Trong công tác quản lý thuế, Bộ Tài chính đã triển khai nhiều hệ thống lớn như hóa đơn điện tử; dịch vụ nộp thuế điện tử, khai thuế, tra cứu thông tin quyết toán thuế thông qua hệ thống Etax Mobile; Xây dựng cổng thông tin điện tử phục vụ nộp thuế cho các nhà cung cấp nước ngoài cũng như cổng thông tin điện tử phục vụ nộp thuế cho các sàn thương mại điện tử trong nước... tạo thuận tiện mọi lúc, mọi nơi cho các cơ quan, tổ chức, người dân, doanh nghiệp khi thực hiện các thủ tục hành chính về thuế cũng như tra cứu thông tin về thuế (tính đến thời điểm hiện tại 100% người dân, doanh nghiệp trên toàn quốc đã sử dụng hóa đơn điện tử với tổng số hóa đơn tính đến ngày 8/11/2024 là hơn 11 tỷ hóa đơn; hơn 116 nhà cung cấp nước ngoài thực hiện đăng ký, kê khai và nộp thuế qua Cổng Thông tin điện tử đến từ nhiều quốc gia như Hoa Kỳ; Singapore; Ireland; Anh... với tổng số thuế đã nộp là 20.251 tỷ đồng tính đến ngày 19/11/2024; hơn 422 sàn giao dịch thương mại điện tử cung cấp thông tin đến cơ quan thuế tính đến quý III/2024). Bên cạnh những lợi ích dành cho người dân, doanh nghiệp, các hệ thống trong lĩnh vực thuế cũng đã góp phần nâng cao năng lực quản lý thuế đạt hiệu quả, tránh các hành vi gian lận, trốn thuế, gây thất thu thuế nhà nước.

Trong công tác quản lý Hải quan, nhằm không ngừng tạo thuận lợi cho người dân, doanh nghiệp trong quá trình làm thủ tục hải quan, trong thời

gian vừa qua, Bộ Tài chính đã đẩy mạnh có hiệu quả việc ứng dụng CNTT và chuyển đổi số trong các hoạt động nghiệp vụ cốt lõi của ngành Hải quan. Một trong những kết quả nổi bật chính là việc Bộ Tài chính đã hoàn thành mục tiêu 5E (E-Declaration; E-payment; E-C/O; E-Permit và E-Manifest) về ứng dụng CNTT, chuyển đổi số trong quản lý nhà nước về hải quan, xây dựng được một hệ thống ứng dụng, dịch vụ số tập trung phục vụ công tác quản lý nhà nước về hải quan, hoạt động ổn định, thống suốt, bao phủ và hỗ trợ hầu hết các lĩnh vực trọng yếu về quản lý hải quan. Việc thực hiện thủ tục hải quan hoàn toàn bằng phương thức điện tử đã giúp kim ngạch xuất nhập khẩu trung bình mỗi năm tăng 23%, số thuế xuất nhập khẩu thu được trung bình mỗi năm tăng 9,2%; số lượng tờ khai xuất nhập khẩu trung bình mỗi năm tăng 22% trong khi đó, số lượng cán bộ, công chức hải quan giảm theo Nghị quyết số 39-NQ/TW của Bộ Chính trị trong vòng 05 năm qua là từ 1,5-17,%. Nhờ ứng dụng CNTT và chuyển đổi số, việc làm thủ tục hải quan của doanh nghiệp được diễn ra thuận lợi, liên tục, nhanh chóng.

Đến nay, 100% thủ tục hải quan cơ bản đã được tự động hóa, 100% cục hải quan, chi cục hải quan thực hiện thủ tục hải quan điện tử với 99,65% doanh nghiệp tham gia. Việc khai báo, tiếp nhận, xử lý thông tin và ra quyết định thông quan được thực hiện với mức độ tự động hóa rất cao, thời gian xử lý bộ hồ sơ hải quan chỉ từ 01 - 03 giây. Về thực hiện giám sát hải quan tự động đã góp phần làm cho hồ sơ, thủ tục để đưa hàng ra khỏi kho bãi cảng đơn giản hơn; giảm tiếp xúc giữa hải quan và doanh nghiệp; giảm thời gian đi lại làm thủ tục của doanh nghiệp xuất nhập khẩu khắc phục được tình trạng ùn tắc tại cổng cảng/kho bãi; tạo ra sự thuận lợi, minh bạch trong quản lý điều hành công việc của doanh nghiệp.

Về quản lý chứng khoán, Bộ Tài chính đã triển khai hệ thống công bố thông tin chứng khoán (IDS) cùng với Hệ thống giám sát giao dịch chứng khoán (MSS) nằm trong khuôn khổ Dự án Phát triển thị trường vốn Việt Nam - VIE026 do Chính phủ Luxemburg tài trợ thông qua Cơ quan Hợp tác và Phát triển Lux-Development. Các hệ thống trên đã góp phần bước đầu tin học hóa chức năng giám sát và công bố thông tin điện tử trên thị trường chứng khoán và đem lại nhiều hiệu quả trong công tác quản lý thị trường chứng khoán như: Nâng cao tính

minh bạch, công bằng của thị trường; Giúp rút ngắn thời gian thu thập thông tin, đẩy nhanh thời gian xử lý thông tin và kịp thời công bố thông tin cho thị trường; Giúp thị trường được tiếp cận thông tin một cách nhanh chóng và công bằng; Các đối tượng tham gia thị trường kịp thời nắm bắt được các thông tin về các doanh nghiệp, kịp thời đưa ra những quyết định đúng và phù hợp.

Hai là, các hoạt động quản lý, điều hành nội bộ: Bộ Tài chính đã tập trung đẩy mạnh ứng dụng CNTT và chuyển đổi số trong các hoạt động mang tính quản lý, điều hành nội bộ như công tác quản lý văn bản, công tác quản lý cán bộ...

Về công tác quản lý văn bản và điều hành, toàn bộ văn bản đến, văn bản đi, Tờ trình (trừ các văn bản có nội dung mật) đã được quét, xử lý, lưu trữ trên chương trình Quản lý văn bản và điều hành. Việc gửi, nhận văn bản điện tử giữa cơ quan Bộ và các đơn vị thuộc, trực thuộc Bộ Tài chính cũng được thực hiện hiệu quả thông qua việc kết nối các chương trình quản lý văn bản và điều hành của các đơn vị với Hệ thống trực liên thông văn bản điện tử ngành Tài chính.

Về công tác quản lý cán bộ, hệ thống thông tin quản lý cán bộ Bộ Tài chính theo mô hình tập trung được triển khai tại các đơn vị hành chính thuộc Bộ Tài chính theo phân cấp quản lý cán bộ, công chức, viên chức. Hệ thống thông tin quản lý cán bộ Bộ Tài chính theo mô hình tập trung đã hoàn thành triển khai chính thức vận hành từ ngày 15/9/2021 và đang hoạt động ổn định với số lượng gần 79.000 hồ sơ cán bộ công chức viên chức (CBCCVC), người lao động trong toàn ngành Tài chính.

Thứ ba, huy động rộng rãi sự tham gia của xã hội.

Tại mục tiêu này, Bộ Tài chính hướng đến việc người dân, doanh nghiệp và các tổ chức khác có thể dễ dàng tham gia ý kiến đóng góp cho hoạt động của Bộ Tài chính, phản ánh những vấn đề của xã hội xung quanh mình tới cơ quan nhà nước và nhận được ý kiến phản hồi về sự tham gia, kết quả tham gia của mình. Doanh nghiệp có thể tham gia cung cấp dịch vụ công hoặc phát triển những dịch vụ mới, sáng tạo, giúp xã hội có thể dễ dàng tiếp cận và sử dụng dịch vụ công của Bộ Tài chính. Bộ Tài chính, người dân, doanh nghiệp và các tổ chức khác cùng tham gia phổ cập việc sử dụng dịch vụ công nói riêng, chuyển đổi số nói chung.

Theo đó, Bộ Tài chính đã tập trung xây dựng và phối hợp xây dựng nhiều văn bản, cơ chế chính sách thúc đẩy người dân, doanh nghiệp tham gia vào quá trình chuyển đổi số, cụ thể:

(i) Ban hành Thông tư số 63/2023/TT-BTC ngày 16/10/2023 của Bộ Tài chính về việc sửa đổi, bổ sung một số điều của một số Thông tư quy định về phí, lệ phí nhằm khuyến khích sử dụng dịch vụ công trực tuyến. Theo đó, Thông tư có hiệu lực từ ngày 01/12/2023 và áp dụng đến hết năm 2025. Việc triển khai Thông tư đã đem lại hiệu quả trong việc hỗ trợ mức giảm phí, lệ phí từ 10% đến 50% (dự kiến sẽ hỗ trợ người dân, doanh nghiệp khoảng 100 tỷ đồng/năm).

(ii) Phối hợp tham gia ý kiến với Bộ Kế hoạch – Đầu tư trình Chính phủ ban hành Nghị định số 24/2024/NĐ-CP ngày 27/02/2024 quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Đấu thầu về lựa chọn nhà thầu, trong đó quy định về việc ưu đãi thực hiện lựa chọn nhà thầu khi mua sắm hàng hóa, dịch vụ đối với hàng hóa có xuất xứ Việt Nam (các sản phẩm đổi mới, sáng tạo, sản phẩm phần mềm công nghệ thông tin sản xuất trong nước).

(iii) Ban hành Quyết định số 1584/QĐ-BTC ngày 08/7/2024 về việc ban hành Kế hoạch hành động nâng cao chất lượng và hiệu quả cung cấp dịch vụ công trực tuyến của Bộ Tài chính năm 2024 nhằm thực hiện nhiệm vụ Chính phủ giao cho các bộ, ngành, địa phương nói chung và giao cho Bộ Tài chính nói riêng, đó là “thúc đẩy người dân, doanh nghiệp sử dụng dịch vụ công trực tuyến mức độ cao hiệu quả, trong đó đặc biệt chú trọng tới việc rà soát, tham mưu cho cấp có thẩm quyền ban hành chính sách giảm lệ phí nếu thực hiện thủ tục hành chính theo hình thức trực tuyến; giao chỉ tiêu về tỷ lệ dịch vụ công trực tuyến phát sinh hồ sơ và tỷ lệ hồ sơ giải quyết trực tuyến đến từng đơn vị”. Quyết định tập trung vào một số mục tiêu chính như: Tiếp tục rà soát, đề xuất phương án cắt giảm, đơn giản hóa quy định liên quan đến hoạt động kinh doanh, loại bỏ các quy định không cần thiết, không còn phù hợp; đảm bảo đến năm 2025 cắt giảm, đơn giản hóa ít nhất 20% số quy định và cắt giảm ít nhất 20% chi phí tuân thủ quy định liên quan đến hoạt động kinh doanh; 100% các giao dịch trên Cổng Dịch vụ công và Hệ thống thông tin một cửa điện tử của Bộ Tài chính được xác thực điện tử, ngoại trừ các dịch vụ yêu cầu sự hiện diện bắt buộc theo quy định của pháp luật; tối thiểu 80% hồ sơ thủ tục hành chính được xử lý hoàn toàn trực tuyến; các hệ thống thông tin của Bộ Tài chính có liên quan đến người dân, doanh nghiệp đã đưa vào vận hành, khai thác được kết nối, liên thông qua nền tảng tích hợp, chia sẻ dữ

liệu; thông tin của người dân, doanh nghiệp đã được số hóa và lưu trữ tại các cơ sở dữ liệu quốc gia không phải cung cấp lại.

Định hướng hiện đại hóa ngành Tài chính đến năm 2030

Một trong những nhiệm vụ quan trọng trước tiên để hướng tới hệ sinh thái tài chính số hiện đại, đó là Bộ Tài chính cần hoàn thành việc tái thiết kế quy trình nghiệp vụ theo Quyết định số 793/QĐ-BTC ngày 04/4/2024 về Chương trình hành động thực hiện Đề án đổi mới quy trình nghiệp vụ ngành Tài chính để thực hiện chuyển đổi số, trong đó tập trung vào việc rà soát, đánh giá hiện trạng quy trình nghiệp vụ trọng tâm tại các đơn vị liên quan thuộc Bộ; rà soát, đánh giá hệ thống văn bản quy phạm pháp luật liên quan, tạo cơ sở pháp lý; xác định các điều kiện về cơ sở hạ tầng - thông tin; nguồn lực tài chính và nguồn nhân lực cần thiết cho việc chuyển đổi số những quy trình nghiệp vụ đã được xác định. Việc đổi mới quy trình, nghiệp vụ đảm bảo được thực hiện theo hướng giảm thiểu, rút gọn các quy trình thủ tục trong quá trình xử lý công việc, trong quá trình người dân, doanh nghiệp tham gia xử lý, giải quyết các thủ tục hành chính với cơ quan Tài chính.

Việc tái thiết kế quy trình nghiệp vụ thành công đối với tất cả các lĩnh vực thuộc Bộ Tài chính sẽ tạo tiền đề quan trọng trong việc ứng dụng chuyển đổi số trong từng hoạt động nghiệp vụ, hướng đến việc đưa toàn bộ mọi hoạt động của Bộ Tài chính lên môi trường số đến năm 2030. 

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Tài chính, Quyết định số 1484/QĐ-BTC ngày 27/7/2022 về việc ban hành Kế hoạch chuyển đổi số của Bộ Tài chính đến năm 2025, định hướng đến năm 2030;
2. Bộ Tài chính, Thông tư số 63/2023/TT-BTC ngày 16/10/2023 về việc sửa đổi, bổ sung một số điều của một số Thông tư quy định về phí, lệ phí của Bộ trưởng Bộ Tài chính;
3. Bộ Tài chính, Quyết định số 1584/QĐ-BTC ngày 08/7/2024 về việc ban hành Kế hoạch hành động nâng cao chất lượng và hiệu quả cung cấp dịch vụ công trực tuyến của Bộ Tài chính năm 2024;
4. Bộ Tài chính, Quyết định số 793/QĐ-BTC ngày 04/4/2024 về Chương trình hành động thực hiện Đề án đổi mới quy trình nghiệp vụ ngành Tài chính để thực hiện chuyển đổi số.

Thông tin tác giả:

Nguyễn Việt Hà – Cục trưởng Cục Tin học và Thống kê tài chính (Bộ Tài chính)
Email: nguyenvietha@mof.gov.vn